

**ERRORS DURING FORENSIC ANALYSIS:
TYPES, CAUSES AND WAYS OF PREVENTING**

V. Areshonkov

On the basis of analysis of scientific sources and expert practice are identified the most common errors which experts allowed in conducting forensic examinations. The analysis identifies causes of errors and ways to prevent them.

The results of the study found that the expert errors that occur most frequently during forensic examinations (except for technical errors that typically do not lead to negative consequences in the investigation) included methodological errors which related to violation of the methods of investigation, incorrect assessment of the signs and accordingly its erroneous release into set for a ruling. These errors are often led to erroneous conclusions, and also taking into account that the forensic investigation is complicated for both on its facilities and solvable tasks, methodical support of this kind of examination is required of the constant improvement. This kind of research is inherent the use of a variety of technical means, including specialized, for preventing expert errors it is very important to implement in modern expert practice examples of such technology, and conduct its verification (calibration).

Besides this kind of expertise an important aspect of preventing mistakes is widespread introduction of the information technologies: automated systems, databases, expert's workplaces in the relevant areas of research.

To prevent the expert's errors an each element is important: quality staffing → quality training forensic experts → existence of methodological and methodical basis → availability of necessary technical equipment and supplies → broad introduction of innovative technologies → sufficiency of time, the availability of appropriate conditions survey → permanent self-test and checking of ready conclusions by an authorized person and/or manager → systematic verification of expert opinions → experts certification training → conducting scientific events (seminars, round tables, conferences, etc.) and experience exchange.

Only a comprehensive approach of solving this problem will let us minimize flaws and errors in conducting forensic examinations.

УДК 343.98

Ю. Б. Форіс
науковий співробітник

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

**СУДОВО-ЕКСПЕРТНЕ ПРАВО:
ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА**

У статті на підставі аналізу норм права, що регулюють судово-експертну діяльність, та положень теорії права, сформульовано поняття, предмет, метод і систему судово-експертного права.

Проблемам правового регулювання судово-експертної діяльності приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені Т. В. Авер'янова, І. А. Алієв, Р. С. Белкін, А. І. Вінберг і Н. Т. Малаховська, В. Г. Гончаренко, А. В. Дулов, Н. І. Клименко, В. Я. Колдин, М. Я. Сегай та інші.

Оптимізація судово-експертної діяльності шляхом нормативно-правового регулювання видається нагальною проблемою сучасності. Розмежування проведення судової експертизи у певній кримінальній, цивільній, господарській, адміністративній справі, при притягненні особи до адміністративної відповідальності, при виконанні судових рішень, та проведення цієї ж самої експертизи в рамках виконання трудового обов'язку, вкрай важке, оскільки судова експертиза давно уже проводиться не як випадок відриву від звичайних занять (лікування, економічне планування, проведення ремонту транспортних засобів, тощо), а як постійне заняття судових експертів.

В. Я. Колдін, запропонував регламентувати експертну діяльність взагалі, включаючи до неї всі види експертних досліджень, висновки яких необхідні для прийняття «правових та управлінських рішень» [1].

М. Я. Сегай, запропонував виділити окремий блок завдань судової експертології: правові засади судово-експертної діяльності [2]. В рамках цієї наукової концепції з'явилася ідея про виокремлення галузі судово-експертного права, висунута Ю. Б. Форіс ще в 2003 році [3], і підтримана деякими вченими [4, 5, 6, 7].

Доцільним вважаємо викласти концепцію судово-експертного права як окремої галузі права, з дефініціями її основних понять та деякими прикладами: запропонувати визначення поняття, предмету, методу і системи. Це дасть можливість подальшого обговорення необхідності виокремлення цієї спеціальної галузі для оптимізації нормативно-правового забезпечення судово-експертної діяльності, в наукових і навчальних цілях.

Судово-експертне право не є класичною галуззю права. Воно сформувалося порівняно недавно в результаті необхідності врегулювання специфічних відносин, що виникають у зв'язку із судово-експертною діяльністю.

Судово-експертне право за своєю природою має вважатися комплексною галуззю права. На відміну від основних (класичних) галузей права, які формуються за предметом правового регулювання (тобто сферою однорідних відносин), комплексні – формуються за такою підставою (ознакою), як об'єкт правового впливу [8]. Таким **об'єктом** є судово-експертна діяльність, що розглядається як цілісне утворення, яке для свого функціонування вимагає регулювання її окремими нормами різних галузей права у комплексі.

Так, у складі судово-експертного права переважають норми процесуального і трудового права. До норм процесуального права, різних за предметом регулювання в залежності від виду юридичного процесу, належать норми, що регулюють завдання і порядок участі судового експерта в судочинстві, права та обов'язки судового експерта в процесуальному провадженні, зміст і форму складання документів, що регулюють судово-

експертне дослідження, окремі аспекти взаємовідносин судового експерта як працівника з керівництвом судово-експертної установи, тощо. Норми трудового права регулюють взаємовідносини судового експерта як працівника з керівництвом судово-експертної установи щодо його трудової діяльності, особливості технічного, методичного, організаційного забезпечення проведення судово-експертних досліджень, особливості підготовки та атестації судового експерта, особливості його матеріального (відпустки, спецодяг тощо), фінансового (оплата праці), пенсійного тощо забезпечення, порядок оформлення процесу проведення експертних досліджень (документація експертного провадження, відрядження до суду або до місця знаходження об'єкта дослідження тощо), особливості прийняття на роботу, особливості умов праці та інші питання.

У складі судово-експертного права, можна також виділити норми адміністративного, фінансового, цивільного, господарського та деяких інших галузей права.

Із прийняттям 25 лютого 1994 року Верховною Радою України Закону України «Про судову експертизу» статус норм права, що регулюють судово-експертну діяльність, дещо змінився. Внаслідок прийняття спеціального законодавчого акта було закріплене існування судово-експертної діяльності. З цього моменту судово-експертне право набуває рис комплексної підгалузі права. Судово-експертне право є підгалуззю трудового права, як і, власне, судово-експертна діяльність є специфічним видом професійної, трудової діяльності людини, співвідносячись з останньою, як часткове з цілим.

Згідно з пунктом 14 статті 92 Конституції України, прийнятої на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, виключно законами України визначаються засади судової експертизи, поряд з судоустроєм, судочинством, статусом суддів, організацією і діяльністю прокуратури, органів дізнання і слідства, нотаріату, органів і установ виконання покарань; основами організації та діяльності адвокатури.

Комплексний характер судово-експертного права впливає на характер співвідношення цієї підгалузі з іншими галузями права. З кожної класичної галузі права судово-експертне право відбирає відповідні правові норми, що прямо або опосередковано регулюють відносини, які складаються у зв'язку із зайняттям судово-експертною діяльністю.

Одночасно судово-експертне право, можна розглядати і як комплексну галузь законодавства, тобто як систему правових норм, що регулюють судово-експертну діяльність – діяльність держави, юридичних і фізичних осіб по забезпеченню правосуддя незалежною, об'єктивною і кваліфікованою експертизою, здійснюваною професійними (атестованими) судовими експертами [2]. Вказана система правових норм міститься в нормативних актах різної юридичної сили (кодекси, закони, підзаконні нормативно-правові акти до локальних включно), створюючи тим самим своєрідний нормативний масив.

Утворення галузі судово-експертного законодавства з комплексним набором правових норм і створенням відповідних інтегральних законів, які враховують специфіку галузей господарювання і подають норми права з належною адекватною їм конкретизацією, має певне практичне значення. Такі закони служать задоволенню потреб суспільної практики і розв'язанню її специфічних галузевих завдань, які не можуть бути вирішені засобами галузевого права. Саме таким нормативно-правовим актом є ГК України, що, відповідно до своєї преамбули, встановлює правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності [8]. Проект Закону України «Про судово-експертну діяльність в Україні», запропонований на офіційному сайті Мін'юсту України для громадського обговорення, є комплексним правовим актом. Широке та змістовне обговорення положень проекту Закону сприятиме вдосконаленню законодавства України у сфері експертного забезпечення правосуддя [9].

Предметом судово-експертного права, як і будь-якої іншої галузі права, є специфічне коло суспільних відносин. Ці відносини виникають у процесі або у зв'язку із провадженням судово-експертної діяльності її суб'єктами – носіями взаємопов'язаних прав і обов'язків, передбачених і забезпечених законом.

Судово-експертне право фактично утворилося на базі галузей цивільного, адміністративного і трудового матеріального права, а також кримінального, цивільного, господарського, адміністративного процесуального права. Але, правовідносини, що є його предметом, у процесі розвитку набувають все більше специфічних рис. Судово-експертні відносини за своїм змістом і порядком регулювання суттєво відрізняються від галузевих, зокрема, адміністративно-правових. Вони є іноді нормативно-врегульованими (нормами матеріального або процесуального права), а в деяких випадках договірними.

Водночас судово-експертні відносини вже давно перейшли зі стану частини цілого до самостійного існування і утворили свій складний, неповторний характер, зважаючи на специфіку функціонування суб'єктів різних форм власності, комплекс правовідносин, об'єднаних спільною метою. На це вказує як прийняття окремого акта – Закону України «Про судову експертизу», так і застереження, зроблене у ч. 2 ст. 4 Закону України «Про підприємництво» щодо обмеження у здійсненні підприємницької діяльності: «діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних, судово-психіатричних експертиз та розробленням, випробуванням, виробництвом та експлуатацією ракет-носіїв, у тому числі з їх космічними запусками із будь-якою метою, може здійснюватися тільки державними підприємствами та організаціями».

У теорії зазвичай ставиться питання про співвідношення суміжних галузей права. Різниця полягає в змісті і обсягах тих відносин, що складають їх предмет правового регулювання.

Предметом правового регулювання, наприклад, цивільного процесуального права є суспільні відносини в сфері здійснення правосуддя в цивільних справах. В цьому сенсі спільним між цивільним процесуальним правом і судово-експертним правом є суспільні відносини, пов'язані лише з одним із засобів доказування. Основу (ядро) предмета трудового права, складають індивідуальні відносини трудового найму [10]. Проте, коли працівникові – судовому експерту – доручено проведення судової експертизи у конкретній справі, законодавством визначено його обов'язок прийняти і виконати доручену йому експертизу, а також перелік підстав для можливості обґрунтованої відмови судового експерта від виконання цієї певної судової експертизи. У випадку необґрунтованої відмови експерт несе юридичну відповідальність. Місця співпадіння у регулюванні певних відносин спричиняють специфіку відносин, які регулюються. Залучивши до проведення судової експертизи певного судового експерта, суд *не може* без достатніх, визначених законом, підстав *не прийняти висновок* цього судового експерта в якості джерела доказів (*повинен* отримати і врахувати), і зобов'язаний у випадку неприйняття надати йому оцінку і *навести підстави обґрунтованого відхилення* його в своєму процесуальному рішенні. Керівник державної спеціалізованої установи судових експертиз, доручивши проведення певної судової експертизи своєму працівникові, не може усунути його від виконання дорученої експертизи і без достатніх підстав не погодитися з отриманим результатом (висновком). Згідно з чинним законодавством, він повинен у випадку своєї незгоди сформувати комісію судових експертів, до складу якої включити і того судового експерта, з висновком якого не погоджується. Наведені відносини є одночасно предметом регулювання трудовими, процесуальними, адміністративними нормами права, і є специфічними по відношенню до кожних з них, і потребують спеціального врегулювання, яке отримано на сьогоднішній день здебільшого в підзаконних нормативно-правових актах.

Якщо ретельно проаналізувати підзаконні нормативно-правові акти про відповідність їх одночасно засадам процесуального, цивільного, адміністративного, господарського і трудового права, то виявиться, що якщо певна стаття, пункт, підпункт, тощо відповідають засадам однієї галузі права, то не відповідають засадам іншої, і одночасно відповідають лише одній певній галузі, хоча регулюють суспільні відносини, що знаходяться в місці перетину зазначених галузей права.

Відокремлюючи деякі певні норми від «материнських» галузей, без урахування визначених законом засад здійснення судово-експертної діяльності, не можна побудувати цілісну внутрішньо не суперечливу систему норм, що регулюють відносини в процесі здійснення (чи які пов'язані зі здійсненням) судово-експертної діяльності. У цієї діяльності є власні, визначені законом, принципи, котрим не повинні суперечити окремі, регулюючі її норми. Тому, вбачається доцільним додатково провести розмежування галузі

судово-експертного права від інших суміжних галузей на підставі специфічної системи принципів судово-експертної діяльності.

Отже, предметом правового регулювання судово-експертного права є судово-експертна діяльність, яка відповідно до преамбули Закону України «Про судову експертизу», визначається як діяльність з метою забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою, орієнтованою на максимальне використання досягнень науки і техніки. Правові, організаційні і фінансові основи цієї діяльності визначені Законом. Як вже було зазначено вище, судово-експертна діяльність є специфічним видом господарської діяльності (організація, проведення та забезпечення спеціальних наукових розробок, фінансове, матеріально-технічне, науково-методичне забезпечення проведення судових експертиз, забезпечення їх незалежності тощо), внутрішня єдність якої побудована на спільних принципах і правових засадах проведення судових експертиз, про законодавче визначення яких йдеться у Конституції України.

Отже, судово-експертна діяльність включає в себе ці види діяльності, і є однією зі складових господарської діяльності – більш широкого поняття, що може бути спрямована не тільки на одержання прибутку, а й на виконання програм загальнооекономічного, соціального, культурного та іншого значення [8].

Розширення кола застосування судово-експертної діяльності і активна співпраця значної кількості юридичних і фізичних осіб різних форм власності, вимагає прискорення розвитку судово-експертного права і узагальнення вже набутих нею як теоретичних, так і практичних результатів. Невід'ємною складовою цього процесу є і розробка механізму поступової гармонізації норм вітчизняного судово-експертного права, відповідно до міжнародних вимог, зокрема, законодавства країн ЄС. На першому етапі цієї роботи вітчизняна законодавча база потребує суттєвого вдосконалення, усунення суперечливості, забезпечення стабільності прийнятих норм, особливо фінансового законодавства, та створення тим самим більш сприятливих умов для розвитку судово-експертних установ взагалі й приватних, зокрема.

За рівнем (предметом) правового регулювання відповідних відносин судово-експертне право поділяється на публічне і приватне право. Публічне право регулює питання організації державних установ та їх відносини з окремими особами, в тому числі – з судами і державою в особі органів виконавчої влади, зокрема, Міністерств і відомств, в підпорядкуванні яких знаходяться зазначені установи.

Публічними також є відносини, пов'язані, наприклад, із сертифікацією та стандартизацією, здійсненням державного контролю за додержанням зазначених вимог, а також послуги судового експерта.

Приватне судово-експертне право регулює відносини між окремими особами у зв'язку зі здійсненням ними судово-експертної діяльності. Так, укладання між спеціалізованою державною установою судових експертиз та

фізичною (юридичною) особою договору на проведення експертного дослідження є проявом приватноправових відносин між ними, оскільки залежить від волі сторін, а не від волі державних органів.

Із питанням про предмет судово-експертного права, тісно пов'язане питання про його **метод**, тобто спосіб впливу на відповідні відносини. **Метод судово-експертного права** обумовлений специфікою методів тих галузей права, норми яких входять до його складу. Наприклад, майнові відносини, що складаються в процесі зайняття судово-експертною діяльністю, регулюються нормами різноманітних галузей права; відповідно й методи регулювання в кожному разі різні. А саме: метод владних розпоряджень (адміністративне право); метод заборони під загрозою покарання (кримінальне право); метод договору (цивільне право) та ін. Загалом методом судово-експертного права є, переважно, імперативний метод, бо переважають публічні відносини (як для публічних органів влади – «дозволено те, що встановлено законом», а не як для суб'єктів підприємницької діяльності – «дозволено все, що не заборонено законом»).

Судово-експертне право, як і будь-яка інша галузь права, не є простою сукупністю норм, що регулюють відносини певного виду. Всі норми взаємопов'язані й формують систему із більш-менш чіткою внутрішньою структурою і внутрішнім поділом. Проте, як слушно зазначається в юридичній літературі [11], з огляду на триваючий процес становлення судової експертології, виділення в ній самостійних дисциплін (засад судової експертизи, судової медицини, судової психіатрії тощо), є ще складним виділяти спеціалізацію та чітку систему судово-експертного права. У межах галузі судово-експертного права виділяються правові інститути – сукупність норм права меншого обсягу, що регулюють споріднені відносини в межах тієї групи суспільних відносин, які становлять предмет галузі, тобто відносин у сфері провадження судово-експертної діяльності. Наприклад, інститутами судово-експертного права є:

1) правове регулювання судово-експертної діяльності вищими органами державної влади та управління, уповноваженими на таке регулювання Законом України «Про судову експертизу»: міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють судово-експертну діяльність;

2) організаційне забезпечення судово-експертної діяльності міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють судово-експертну діяльність;

3) підготовка до призначення судових експертиз та використання висновків судових експертів та експертних досліджень особами та органами, що призначають судові експертизи та експертні дослідження;

4) провадження та оформлення результатів судової експертизи (в загальному і цілому, незалежно від галузі процесуального права, в якому відбувається призначення судової експертизи та використання її результатів,

але з відповідною деталізацією правових норм, що межують з даним правовим інститутом, в кожній галузі процесуального права);

5) провадження та оформлення результатів експертного дослідження, як альтернативної форми застосування можливостей особливих суб'єктів – судових експертів (їх спеціальних знань);

6) методичне забезпечення судово-експертної діяльності, що здійснюється по вертикалі міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані судово-експертні установи; Міжвідомчою координаційною радою з проблем судової експертизи та Науково-консультативною та методичною радою з проблем судової експертизи, створеними при Мін'юсті України; державними спеціалізованими судово-експертними установами; їх співробітниками;

7) підготовка та атестація судових експертів, що включають взаємовідносини між претендентами на набуття роботи судового експерта, державними спеціалізованими установами, що здійснюють судово-експертну діяльність, Центральною експертно-кваліфікаційною комісією при Мін'юсті України, відомчими експертно-кваліфікаційними комісіями, а також включення до Реєстру судових експертів, внесення до нього змін та виключення з нього; тощо.

Наявність методологічних основ (визначення об'єкту, предмета, методу, системи різних інститутів) дозволяє виділити в межах галузі судово-експертного права Загальну та Особливу частини.

Таким чином, вищенаведене дає змогу визначити судово-експертне право як систему загальнообов'язкових комплексних норм (правил), що регулюють відносини у сфері зайняття судово-експертною діяльністю, встановлюються і охороняються державою.

Бажаною була би кодифікація цих норм, тобто створення не тільки Закону України «Про судово-експертну діяльність», а взагалі єдиного Кодексу судово-експертного права, в який включити всі норми різних галузей права, закони та деякі норми підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема, врегулювати засади проведення судових експертиз в різних видах процесу, можливість дистанційного допиту судового експерта [12, 13] тощо.

Перелік посилань

1. *Колдин В. Я.* Экспертиза в управлении и праве // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ. 2000. № 3.
2. *Сегай М. Я.* Судебная экспертиология: объект, предмет, природа и система науки // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Харків, 2003. Вип. 3. С. 25.
3. *Форис Ю. Б.* О формировании судебно-экспертного права: постановка проблемы // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Харків, 2003. Вип. 3. С. 45.
4. *Вараксин В. И., Смирнова С. А.* Судебно-экспертное право: этапы становления // Вестник криминалистики / отв. ред. А. Г. Филиппов. Москва, 2005. Вип. 1 (13). С. 76.

5. *Плешаков С. М.* К вопросу о возникновении судебно-экспертного права // Научные труды. Российская академия юридических наук. Вып. 9: В 3 т. Москва, 2009. Т. 3. С. 1146 - 1149.
6. *Нестеров А. В.* Экспертика: общая теория экспертизы. Москва, 2014. 261 с.
7. *Сорокотягина Д. А., Сорокотягин И. Н.* Судебная экспертиза: учеб. пособие. Ростов на Дону, 2006. 336 с.
8. *Старцев О. В.* Підприємницьке право: навч. посібник // Київ, 2006. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/PP/01-1.htm>.
9. *Головченко Л. М.* Про необхідність вдосконалення законодавства про судово-експертну діяльність в Україні // Криміналістика і судова експертиза: між-дувед. науч.-метод. сб. / отв. ред. И. И. Емельянова. Київ, 2013. Вып. 58, ч. 1. С. 11.
10. *Болотіна Н. Б., Чанишева Г. І.* Трудове право України: підручник. Київ, 2001. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/TPravo/01-05/911.htm>.
11. *Клименко Н. І.* Судова експертологія: курс лекцій. Київ, 2007. 528 с.
12. *Моїсєєв О. М., Лєоставєв О. А.* Експериментальне вивчення дистанційної форми допиту судового експерта // Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?url=http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAG E_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Pchdu_2013_1_29.pdf&rc=j&q=&esrc=s&sa=U&ei=weoLVe2yBsOlygPonIGYAw&ved=0CBMQFjAA&usg=AFQjCNGg7Xu7Bps6mmAiGMMwiZiEoNrPjg.
13. *Клименко Н. І.* Допит експерта і проведення деяких видів експертиз у режимі відео конференції // Науковці та практики зібралися за круглим столом, щоб обговорити проблеми експертної практики. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dndekc.mvs.gov.ua/?p=2516>.

СУДЕБНО-ЭКСПЕРТНОЕ ПРАВО: ПОНЯТИЕ, ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА

Ю. Б. Форис

В статье анализируется современное состояние правового регулирования судебно-экспертной деятельности с точки зрения положений теории права, предпринимательского и трудового права. Дана характеристика некоторых отношений в сфере судебно-экспертной деятельности и общие закономерности их правового регулирования.

Судебно-экспертное право по своей природе считается комплексной отраслью права. Оно является подотраслью трудового права, как и судебно-экспертная деятельность – специфическим видом профессиональной, трудовой деятельности человека, соотносясь с последней как часть с целым.

Объектом правового воздействия судебно-экспертного права является судебно-экспертная деятельность.

Предметом судебно-экспертного права, как и любой другой отрасли права, является специфический круг общественных отношений. В то же время судебно-экспертные отношения уже давно перешли из состояния части целого к самостоятельному существованию и образовали свой сложный, неповторимый комплекс правоотношений, объединенных общей целью. Представляется целесообразным провести отграничение судебно-экспертного права от других смежных отраслей права на основании специфической системы принципов судебно-экспертной деятельности.

Методом судово-експертного права являється, в основному, імперативний метод, преобладають переважно публічні відносини.

Судово-експертне право, як і будь-яка інша галузь права, являється не тільки сукупністю норм, регулюючих відносини в сфері судово-експертної діяльності. Всі норми взаємопов'язані і формують систему з чіткою внутрішньою структурою і внутрішнім розподілом.

Вищеизложенное дозволяє визначити судово-експертне право як систему обов'язових комплексних норм (правил), регулюючих відносини в сфері судово-експертної діяльності, які встановлюються і охороняються державою.

Цілеслобно розробити Кодекс судово-експертного права, куди включити всі норми різних галузей права, законів і деякі норми підзаконних актів.

FORENSIC-EXPERT LAW: CONCEPT, SUBJECT, SYSTEM

Yu. Foris

The article is analyzed a current situation of the legal regulation of forensic activities from the point of view of law theory, business and labor law. It is given characteristic some relations in forensic sciences and general patterns of its legal regulation.

Forensic-expert law in its nature is considered an integrated branch of law.

It is a sub-sector of the labor law (as forensic activities): it is a specific kind of the professional, business activity of the human being correlating with the last as a part of whole.

Forensic activity is an object of legal effect of forensic-expert law.

The specific range of public relations is the subject of forensic-expert law, as well as any other branch of law. At the same time forensic-expert relations have already came up through the status of a part of the whole to the independent existence and formed a composite, unique complex of legal relations, which are united with a common goal. It seems appropriate to carry out the delimitation of forensic-expert law from other contiguous branches of law on the basis of a specific system of principles of forensic-expert activity.

The imperative method, generally, is the method of forensic-expert law where dominated mostly public relations.

Forensic-expert law (as any other branch of law) is not only a set of rules, regulating relations in the field of forensic-expert activities. All norms are interconnected and formed the system with a clear internal structure and the internal division.

The above mentioned allows to determine forensic-expert law as a system of complex norms (rules), regulating relations in forensic-expert activities which are established and protected by the state.

It is advisable to develop the Code of forensic-expert law which will contain all norms from the different branches of law, laws and some norms of subordinate acts.